

Społeczno-kulturowe uwarunkowania rewaloryzacji wsi Bazar-Pilaszkowice w województwie lubelskim

Social-cultural conditions of the Bazar-Pilaszkowice village revalorization in the Lublin Voivodeship

**Magdalena Kasprzak, Karolina Kocińska, Grzegorz Janicki,
Monika Pietruczuk, Anna Godlewska, Maria Łanczont**

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej
al. Kraśnicka 2 CD, 20-718 Lublin, Polska
e-mail: grzegorz.janicki@poczta.umcs.lublin.pl

Abstract. The paper presents the project of revalorization of a selected rural area in the Lublin Voivodeship. Several social and cultural elements, as well as the main methods of restoration works, were considered in the project of village revalorization. Social-cultural conditions of the proposed project turned out to be essential for restoration the equilibrium between the area under study and the surroundings, its protection and preservation for future generations, and also for making available the cultural heritage to a wider group of residents and tourists. The paper focuses on the most important problems of the studied area as well as its qualities that are worth being shown or economically exploited. The project has a practical value because it involves the restoration of former utilities and showing the cultural heritage of the area under study.

Słowa kluczowe: rewaloryzacja krajobrazu, uwarunkowania społeczno-kulturowe, gospodarka przestrzenna, województwo lubelskie

Keywords: landscape revalorization, social-cultural conditions, spatial management, Lublin Voivodeship

Wprowadzenie

Pojęcie rewaloryzacji ewoluowało od ochrony i rewaloryzacji zabytku do odnowy poprzez zintegrowany zespół wieloletnich działań nakierowanych na wyprowadzenie ze stanu kryzysu wybranych obszarów (Noworól 2010). Dziś rewaloryzacja to proces, który polega na podejmowaniu działań mających na celu podniesienie standardu życia i sytuacji mieszkaniowej, odnowę gospodarczą i społeczną, przywracanie i przystosowanie zdegradowanych przestrzeni do nowych funkcji, zachowanie dziedzictwa kulturowego i unikalnych walorów architektoniczno-krajobrazowych terenu, a także likwidację zagrożeń dla środowiska naturalnego. Rewaloryzacja jest procesem złożonym, długofalowym i kapitałochłonnym. Obejmuje ona zarówno sferę przestrzenną, gospodarczą, jak i społeczną oraz wymaga zintegrowanej strategii działania. Bardzo ważnym elementem w tym procesie jest akceptacja lokalnej społeczności na przeprowadzenie

działań oraz komunikacja z mieszkańcami. Podstawowymi trudnościami zaś są przede wszystkim problemy finansowe i prawne oraz rozproszenie struktury własności, charakterystyczne dla obszarów Polski południowo-wschodniej (Noworól 2010).

Aspekt społeczny rewaloryzacji uwzględniany jest zwykle jako jeden z wielu równorzędnych czynników, obok rozwojowych, infrastrukturalnych, ekonomicznych czy kulturowych (Karwińska 2008). Niekiedy natomiast przez rewaloryzację społeczną rozumie się uruchomienie endogennych mechanizmów wyjścia z kryzysu poprzez uwolnienie społecznego potencjału i mobilizację społeczności lokalnych (Bukowski 2008). W takim ujęciu sam proces rewaloryzacji ma służyć odnowieniu społecznego potencjału przywracanych terenów do równowagi tak, by ów potencjał umożliwił miejscowym społecznościom integrację z szerszym otoczeniem. Zasadniczą racją społecznego podejścia do rewaloryzacji jest uruchomienie wewnętrznych zasobów i potencjałów, a nie po prostu przywrócenie określonego obszaru do funkcjonalnej równowagi z otoczeniem przy pomocy zewnętrznych programów administracyjno-eksperymentalnych. Zarówno przedmiotem, jak i podmiotem „rewaloryzacji społecznej” jest sama społeczność lokalna, różne grupy w jej obrębie, nie zaś „obszar”, „przestrzeń” czy też „infrastruktura”, które służą jedynie jako medium dla procesów rewaloryzacji (Bukowski 2008).

Rewaloryzacja kulturowa jest ochroną, zachowaniem i udostępnianiem dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń. Ma ona przyczynić się do osiągnięcia tego celu poprzez wsparcie nakierowane na projekty inwestycyjne z zakresu konserwacji i rewaloryzacji dziedzictwa kulturowego (nieruchomego oraz ruchomego), dokumentowania historii kultury poprzez digitalizację zbiorów, jak również budowy i rozbudowy infrastruktury kultury o znacznym potencjale wpływu na rozwój społeczno-ekonomiczny (<http://fundacjaasgard.org>).

Uwarunkowania kulturowe stanowią szczególny rodzaj determinantów przestrzeni publicznej i dlatego są niezwykle ważne przy rewaloryzacji. Przestrzenie kulturowe łączą się z wartościami materialnymi, symbolicznymi, a także społecznością lokalną. Przestrzenie te są zapisem nie tylko zamożności mieszkańców, ale ich kulturowej i społecznej tożsamości (Karwińska 2008). Wartości kulturowe mają znaczenie również dlatego, że stanowią zasady, wokół których organizowana jest cała sfera ekonomiczna, bez której postęp nie byłby możliwy. Posiadają one wartości dziedzictwa kulturowego oraz kreują funkcję kulturotwórczą miejsca. Przestrzenie kulturowe powinny być tak zmieniane, aby użytkownicy tych przestrzeni mieli możliwość swobodnego korzystania z ich zasobów (Pazder 2010).

Uwzględnienie uwarunkowań społecznych i kulturowych w procesie „odzyskiwania krajobrazu” wzmacnia szansę na zachowanie jego harmonijnego charakteru oraz na skuteczną rewaloryzację (rekultywację) krajobrazów zdewastowanych (Małachowicz 1988).

Celem niniejszego artykułu jest wstępny projekt rewaloryzacji terenu wsi Bazar-Piłaszowice poprzez przywrócenie dawnych wartości użytkowych i ekspozycji dziedzictwa kulturowego tego terenu. Dodatkowo autorzy eksponują wpływ zjawisk społeczno-kulturowych na sposób organizowania przestrzeni, zarządzania nią i jej wartościowania. Wybrany do badań obszar wiejski jest reprezentatywny dla południowo-wschodniej Polski, z zespołem cech charakterystycznych dla tego regionu.

Metody badań

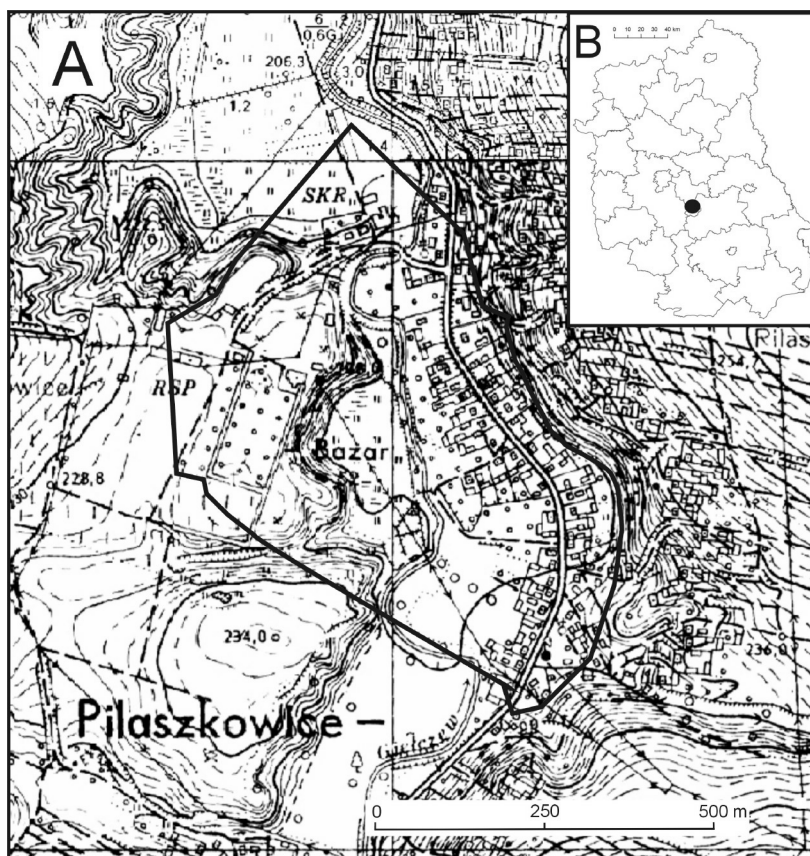
Do wykonania wstępnego projektu rewaloryzacji zastosowano podstawy powszechnej metody działań konserwatorskich, zmodyfikowanej i dostosowanej dla potrzeb niniejszego projektu, w trzech etapach (za Małachowicz 1988):

1. Poznanie i udokumentowanie obszaru wsi w jej rozwoju historycznym i aktualnym stanie – obejmowało to prace studialne i analizy oraz inwentaryzację obiektów;
2. Ustalenie zakresu, kierunków i sposobu prowadzenia prac, głównie poprzez opracowanie koncepcji wraz z programem funkcjonalnym, integrujących sytuację zastaną z wprowadzaną funkcjonalnością;
3. Wykonanie projektu.

Badania terenowe i dokumentację fotograficzną wykonano w roku 2013. Projekt w wersji graficznej został przygotowany przy pomocy programu CorelDraw.

W projekcie rewaloryzacji uwzględniono warstwę społeczną i kulturową badanego obszaru, analizując ich najważniejsze składowe. W obrębie warstwy społecznej scharakteryzowano zatrudnienie mieszkańców, relacje oraz zagrożenia społeczne. W obrębie warstwy kulturowej przybliżono ogólne informacje o zabytkach oraz wydarzeniach kulturalnych mających miejsce na terenie wsi.

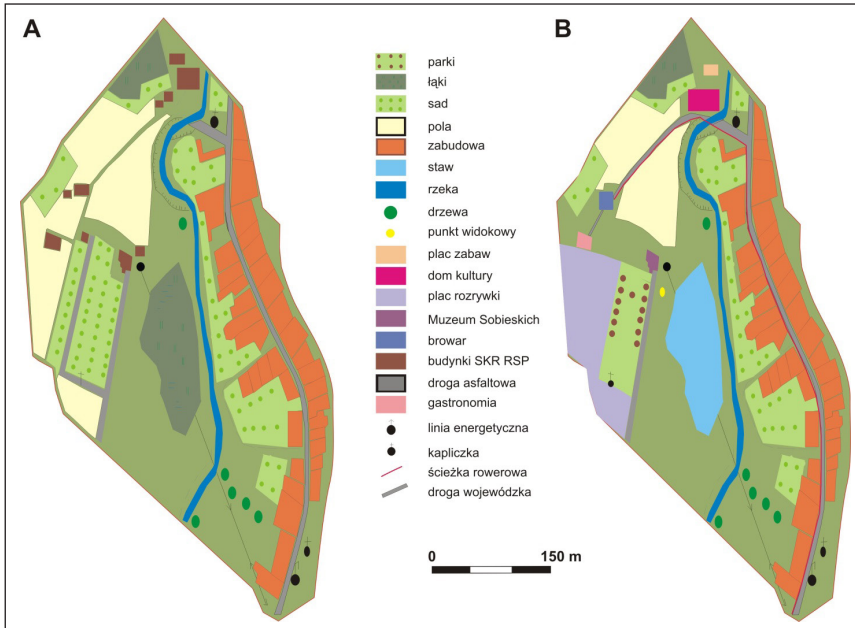
Obszar projektowy obejmuje sąsiednie fragmenty dwóch miejscowości: Bazar i Pilaszkowice, znajdujących się w gminie Rybczewice, powiecie świdnickim, województwie lubelskim. Ośią obszaru projektowego jest rzeka Gielczew o południkowym przebiegu, a jego granice wyznaczają: od północy obszar dawnej Spółdzielni Kółek Rolniczych (SKR), od wschodu – zbocze doliny Gielczwi, od południa – granica działki przeniesionego kościoła, od zachodu – działka zabudowań dawnej Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (RSP) (ryc. 1). Teren ten to typowy obszar wiejski z charakterystyczną tradycyjną zabudową ulokowaną wzdłuż dróg, mającą założenia średniowieczne (tzw. wieś łańcuchówka). Cechą tego założenia jest lokalizacja zagrody na końcu długiej parceli rolnej, wchodzącej w skład dużego kompleksu gruntów zajętych pod uprawy polowe (ryc. 1).

Ryc. 1. Położenie wsi Bazar-Pilaszkowice na tle (A) Mapy topograficznej Polski 1:10000 i (B) podziału województwa lubelskiego na powiaty (oprac. M. Pietruczuk)

Fig. 1. Location of the Bazar-Pilaszkowice village against a background of Topographical Map of Poland 1:10000 (A) and the Lublin Voivodeship counties division (B) - elaborated by M. Pietruczuk

Na badanym obszarze znajdują się: zabudowa mieszkalna w połączeniu z budynkami gospodarczymi, budynki (SKR) i (RSP), dworek z XVII w., a także stawy rybne oraz droga wojewódzka nr 837 (ryc. 2A). Główne funkcje obszaru projektowego to: mieszkaniowa, rolnicza oraz rekreacyjna. Na większości terenu występuje zabudowa w dobrym stanie, natomiast obiekty zdegradowane to dworek oraz budynki SKR i RSP.

Ryc. 2. A) Stan obecny zagospodarowania przestrzennego wsi Bazar-Pilaszkowice, B) Projekt zagospodarowania przestrzennego wsi Bazar-Pilaszkowice (oprac. M. Kasprzak, K. Kocińska)

Fig. 2. A) Present state of spatial development of the Bazar-Pilaszkowice village, B) Project of spatial development of the Bazar-Pilaszkowice village (elaborated by M. Kasprzak, K. Kocińska)

Charakterystyka społeczno-kulturowa obszaru projektowego

Analiza warstwy społecznej

Omawiany teren na tle gminy Rybczewice charakteryzuje się dużą gęstością zaludnienia i dominacją użytków rolnych, wynikającą po części z urodzajnych gleb, jak gleby płowe i brunatne wylugowane, objęte jednak intensywną erozją wodną (Program ochrony środowiska dla gminy Rybczewice na lata 2010-2013). Innym utrudnieniem w prowadzeniu działalności rolniczej jest niekorzystne dla niej ukształtowanie terenu i stosunki wodne (rozczłonkowanie zboczy, tereny podmokłe). Główną grupą społeczną obszaru projektowego są rolnicy, którzy obecnie przebywają na rencie lub emeryturze (ok. 27% w gminie Rybczewice). Starzenie się społeczeństwa oraz dość trudne warunki agrarne zadecydowały, że rolnictwo jest głównym źródłem utrzymania tylko niewielkiego odsetka ludności. Większość młodych ludzi zamieszkujących Bazar i Pilaszkowice dojeżdża do pracy do pobliskich miast (np. Piasek, Świdnika, Lublina).

Relacje społeczne są ugruntowane, ponieważ ludność zamieszkuje te tereny od pokoleń. Ugruntowane relacje mieszkańców potwierdza istniejące we wsi Koło Gospodyń Wiejskich. Jednakże coraz większy wpływ na relacje społeczne na tym obszarze ma ludność napływowa. Wiąże się to także z budowaniem tzw. „drugich domów”. Zjawisko to jest już zauważalne na terenie Bazaru i w przyszłości najprawdopodobniej będzie narastać. Nowi mieszkańcy nie są związani z omawianym terenem i nie tworzą tkanki społecznej.

Nawiązywaniu relacji społecznych nie sprzyja także fakt, że znajduje się tutaj tylko jeden obiekt pełniący funkcje społeczne – budynek Ochotniczej Straży Pożarnej. Brak tutaj obiektów, które pełniłyby rolę miejsc spotkań czy rozwoju kultury wśród mieszkańców. Nie sprzyja to tworzeniu wspólnoty, szczególnie z nowymi, napływowymi mieszkańcami.

Teren wsi Bazar i Pilaszkowice jest miejscem bezpiecznym i nie wzbudza strachu wśród mieszkańców czy przyjezdnych. Największe zagrożenie wywołują wylewy i wezbrania rzeki Gielczew. Ostatnie powodzie miały tu miejsce w 2005 i 2006 r. (Raport z wykonania wstępnej oceny ryzyka powodziowego 2011).

Szczególnie niekorzystnym zjawiskiem społecznym jest bezrobocie, które dotyka głównie ludzi młodych. Gmina Rybczewice nie jest w stanie zapewnić wystarczającej liczby miejsc pracy. Innym niekorzystnym zjawiskiem jest przejście na emeryturę lub rentę większości mieszkańców Bazaru, co prowadzi np. do wykluczenia z życia społecznego. Ludność napływowa zaburza także relacje pomiędzy mieszkańcami, gdyż społeczność staje się niejednolita.

Analiza warstwy kulturowej

Jednym z najważniejszych zabytków badanego obszaru jest zespół dworsko-parkowy z XVIII w. mieszczący się we wsi Bazar (Rejestr zabytków nieruchomości województwa lubelskiego 2012). W skład tego zespołu wchodzi: Dwór Sobieskich, dawny spichlerz z gorzelnią, kapliczka, park Jana III Sobieskiego na krawędzi doliny rzeki Gielczwi oraz ruiny tzw. lochów Sobieskiego. Cenny kulturowo park Jana III Sobieskiego został założony w XVII w. według tradycji przez samego króla. Został on powiększony w XVIII/XIX w. Obecnie widoczne są tutaj pozostałości prostokątnego symetrycznego układu barokowego z XVII w. z podwójnym szpalerem lipowym tworzącym trzy boki prostokąta, z czwartej strony zamkniętego przez dwór. Na południowy-wschód od dworu znajduje się nowsza część parku o układzie krajobrazowym (Świetlicki 2008). Od frontu pierwotny układ jest nieczytelny; zachowana została jedynie część starych lip. Według mieszkańców Pilaszkowic aleje wysadzone lipami przez Jana Sobieskiego (dziś nazywane „Jałowym sadem”) tworzą monogram „M” żony Marysieńki. Tutaj król Jan III Sobieski przed wyjściem na wyprawę wiedeńską kazał rozstawić stoły „i sutą ucztę żołnierzom swym wyprawii” (Świetlicki 2008). Wedle przekazów i legend, lochy Sobieskiego to dawna winiarnia Króla, w której piwnicach mogło zmieścić się kilka tysięcy beczek wina. Król gasił tam pragnienie w upalne dni. W tamtym miejscu wypływało także źródło, którego czysta woda była mieszana z mocnym winem i służyła jako napitek dla kobiet. Obecnie możemy zobaczyć jedynie pozostałości lochów (Świetlicki 1999).

Innymi cennymi obiektami na tym terenie są domy drewniane wznoszone od ok. XVIII w. do lat 20. XX w. (Wykaz zabytków... 2012 r.). Odbývają się tu także różnego rodzaju wydarzenia kulturalne, jak: Piknik Rodzinny w Rybczewicach, Święto Kwitnących Sadów, coroczne dożynki gminne w Rybczewicach, czy konkurs na „Najładniejszy ogród przydomowy i obejście rolne” (<http://www.rybczewice.pl/>). W wydarzeniach tych czynny udział bierze Koło Gospodyń Wiejskich w Pilaszkowicach. Wymienione wydarzenia są jedynym miejscem spotkań i integracji mieszkańców z ludnością napływową.

Historia miejsca

W społeczno-kulturowej rewitalizacji projektowanego obszaru ważną rolę odgrywa również jego bogata historia. Miejscowości Bazar i Pilaszkowice zostały bowiem założone przez króla Sobieskiego dla żon i dzieci swoich żołnierzy. Nazwa Bazar wzięła się od słowa „bazariki”, potocznej nazwy żon żołnierzy, trudniących się zwykle w obozie sprzedażą trunków i żywności. Ludność składała się głównie z rzemieślników (do roku 1830), a utrzymujący się z roli chłopci zobowiązani byli do utrzymania ogrodu w pobliskich Pilaszkowicach (Świetlicki 2008). Z dostępnych dokumentów wynika, że data założenia wsi Bazar oraz Pilaszkowice to XV w. (Ewidencja Zasobów Dziedzictwa Historyczno-Kulturowego Terenu LGD „Dolina Gielczwi” 2014).

Obecna nazwa miejscowości Pilaszkowice pojawiła się w dokumentach historycznych w różnych odmianach. W 1425 r. król Władysław Jagiellończyk powierzył szlachcicowi Piotrowi z Dominowa osadzenie na prawie magdeburskim wsi zwaną Pilaszkowice nad rzeką Gielczew. W 1479 r. król Kazimierz Jagiellończyk zastawił wieś Pilaszkowice za kwotę 1035 grzywien Andrzejowi Tęczyńskiemu, kasztelanowi sanockiemu (Świetlicki 2008). Wieś Pilaszkowice była początkowo własnością królewską, a nie szlachecką, jak inne wsie w sąsiedztwie. W późniejszych latach wieś często zmieniała swoich właścicieli. Byli nimi m.in. ród Sobieskich, królewicz Jakub (który sprzedał dobra w Pilaszkowicach i Bazarze), Jan Braunschweig, wojewoda finlandzki Otton Fielkierzampf, Jan Szembek oraz słynny malarz Władysław Ślewiński. W 1918 r. Leon Epsztein objął gospodarowanie całością majątku w dobrach pilaszkowskich o powierzchni prawie 900 hektarów. Całością zarządzał rządcą Michał Piotr Podgórnjak wraz z podległymi mu służbami. W folwarku rozwijało się gorzelnictwo, hodowla ryb, uprawy chmielu, a także hodowla bydła i koni. Dzięki dobremu zarządzaniu przynosiło ono pokaźne dochody. Po 1944 r. utworzono tu Rolniczą Spółkę Produkcyjną, a w 2000 r. bracia stryjeczni Jan i Wiesław Sobiesiakowie z Lublina zakupili tzw. resztówkę. Prawnymi posiadaczami majątku po byłych właścicielach jest rodzina Tadeusza Epszteina (Świetlicki 2008).

Projekt rewaloryzacji

Przy projekcie rewaloryzacji omawianego obszaru aspekty społeczny i kulturowy mają wyjątkowo istotne znaczenie. Dlatego preferowane są operacje dotyczące uruchomienia obiektów: 1. służących promocji i wspieraniu aktywności mieszkańców obszaru, 2. pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe, 3. służące kształtowaniu obszaru przestrzeni publicznej poprzez odnowienie dawnych i nadanie nowych funkcji terenu zespołu folwarcznego z XVIII w. Funkcję mieszkaniową zachowujemy w miejscu, w którym była ona dotychczas (ryc. 2B).

W miejscowości Bazar widoczny jest stopniowy zanik funkcji rolniczej, dlatego tereny leżące odlegiem po dawnej Spółdzielni Kółek Rolniczych i Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (fot. 1) powinny zostać wykorzystane do tworzenia zaplecza rekreacyjnego dla mieszkańców pobliskich miast (Świdnik, Lublin, Piaski) poprzez tworzenie kompleksów rekreacyjnych. Opierałyby się one głównie na terenach zalesionych i strefie dna doliny rzecznej (Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego Rybczewic 2004). W naszej opinii, warto także wydzielić obszary różnych form rekreacji przeznaczone dla turystów weekendowych, jak również mieszkańców okolicznych miejscowości. Ważnym elementem tych działań byłoby przedłużenie (rozwidlenie) istniejącej trasy rowerowej Lublin-Zamość (ryc. 2B). Chodzi tutaj głównie o przedłużenie trasy w miejscowości Dąbie w kierunku wschodnim przez Pilaszkowice I i II, Bazar, a następnie w kierunku północnym w stronę Chodyłówki. Pozwoliłoby to na większą dostępność dla turystów mieszkających w niewielkiej odległości od projektowanego obszaru, np. z terenu Piask czy Krasnegostawu. Stałby się on miejscem odpoczynku po pracy czy weekendowych „wypadów za miasto”. Nawiązując do historii budynków, które znajdują się na omawianym terenie, warto byłoby utworzyć tzw. „wioskę Sobieskich”. Dawny dwór należy zrekonstruować, gdyż jego obecny stan nie pozwala na realizację wioski (fot. 2). W odrestaurowanym dworze należałoby stworzyć muzeum Sobieskich (ryc. 2B), urządzone w XVIII-wiecznym stylu. Tereny wokół dworu powinny zostać pozostawione dla różnych form rekreacji (np. pokazów jazdy konnej, ognisk itp.). W celu zachowania tożsamości miejsca, należałoby odtworzyć dawny sad znajdujący się w pobliżu dworu, który poprawiłby również walory estetyczne krajobrazu (ryc. 2B).

Fot. 1. Widok na staw rybny ze skarpy przy Dworze Sobieskich (fot. K. Kocińska)
Phot. 1. A view on the fish pond from a slope near the Sobieski manor house (photo by K. Kocińska)

Fot. 2. Budynek dawnego dworu w miejscowości Bazar-Pilaszkowice (fot. M. Kasprzak)
Phot. 2. The old manor house in the Bazar-Pilaszkowice village (photo by M. Kasprzak)

Fot. 3. Budynek dawnego spichlerza z gorzelnią w miejscowości Bazar-Pilaszkowice (fot. M. Kasprzak)
Phot. 3. The old granary and distillery in the Bazar-Pilaszkowice village (photo by M. Kasprzak)

Przebudowy i inne nawarstwienia pochodzące z II poł. XX w., zaburzają oryginalną architekturę, dlatego powinno się odtworzyć stan folwarku z XVIII w. Proponujemy również utworzenie w miejscu dawnego spichlerza z gorzelnią (fot. 3) małego browaru, w którym turyści mogliby zapoznać się z tradycją ważenia piwa w okresie staropolskim (ryc. 2B). Inwestycja tego typu nawiązywałaby do tradycji uprawy chmielu w tym miejscu. Cała inwestycja pozwoliłaby również na zaistnienie projektowanego obszaru jako centrum turystycznego, co stworzyłoby nowe miejsca pracy dla mieszkańców Bazaru i Pilaszkowic, zmniejszając tym samym bezrobocie.

Utworzenie punktu widokowego we wschodniej części dworu (ryc. 2B) pozwoliłoby na podniesienie walorów turystycznych omawianego miejsca. Skarpa, na której mógłby powstać punkt, ma wysokość ok. 225 m n.p.m. oraz wyniesiona jest blisko 20 m nad dnem doliny i jest najwyższym położonym miejscem w okolicy. Widok na staw hodowlany oraz panorama okolicy (Bazar, Pilaszkowice) stanowi cenny walor tego miejsca, podnoszący jego atrakcyjność.

Podczas projektowania wybranego obszaru należy pamiętać o konieczności analizy walorów i słabości także w przestrzeni sąsiadującej. Często warto wprowadzić nowe funkcje na badanym obszarze w nawiązaniu do obiektów znajdujących się już poza granicami opracowania. W naszym przypadku ważny jest teren łowiska ryb, które znajduje się poza obszarem opracowania, dlatego należy go uwzględnić w planowaniu zagospodarowania i wykorzystać do uzupełnienia funkcji turystycznej tego miejsca.

Kolejnym pomysłem jest utworzenie Domu Kultury i Tradycji na terenie po SKR, który stałby się centrum życia społecznego wsi i miejscem integracji jej mieszkańców. Ta funkcja byłaby skierowana głównie do mieszkańców projektowanego obszaru. Pozwoliłaby ona na ich integrację, edukację najmłodszych i aktywizację osób starszych. Dodatkowo mógłby tam powstać park kultury, w którym odbywałyby się różnego rodzaju wydarzenia kulturalne. Park kultury byłby nastawiony zarówno na turystów, jak i mieszkańców obszaru.

Wyniki

W świetle obecnego stanu społecznych i kulturowych elementów wsi Bazar-Pilaszkowice oraz proponowanego projektu jej rewaloryzacji nasuwają się następujące wnioski:

1. Wpływ zjawisk społeczno-kulturowych na sposób organizowania i zarządzania przestrzenią w procesie rewaloryzacji wybranej wsi jest zauważalny. Analizowane elementy warstwy społecznej i kulturowej są potencjalnymi determinantami w działaniach rewaloryzatorskich. Ich obecność stoi na straży kultywowania dziedzictwa społeczno-kulturowego terenów wschodniej Polski oraz tradycji i historii wsi. Wykorzystanie tradycji i tożsamości miejsca jest szansą na wyeksponowanie najcenniejszych miejsc na terenie projektowym, co zwiększy natężenie ruchu turystycznego oraz przyciągnie potencjalnych inwestorów (np. do realizacji piwiarni), a tym samym zwiększy szanse na zatrudnienie mieszkańców i obniżenie poziomu bezrobocia. Docelowo rozwój funkcji turystycznej i ekonomicznej danego terenu powinien zaktywizować społeczność lokalną.
2. Przerwanie ciągłości w tradycji historycznej w II poł. XX w. i utworzenie społecznych form gospodarowania zadecydowało o stopniowej degradacji kultury miejscowej i osłabieniu związków społecznych. Zmiany społeczno-gospodarcze zapoczątkowane w latach 70. XX w. wywołały zjawisko depopulacji wsi i przyspieszyły proces starzenia się społeczeństwa. Po transformacji zjawiskom tym towarzyszy dodatkowo wzrost bezrobocia oraz zanik tradycyjnych funkcji rolniczych, zaznaczający się w spadku liczby gospodarstw rolnych i wyłączeniu pól z użytkowania rolniczego. Procesy te powodują również ubożenie mieszkańców wsi i zanik aktywności społecznej. Wymienione czynniki w znacznym stopniu utrudniają realizację procesów rewitalizacji wsi.
3. Proponowane przywrócenie wartości i zachowanie dziedzictwa społeczno-kulturowego wsi Bazar-Pilaszkowice może zostać wykorzystane podczas tworzenia dokumentów strategicznych i rozwojowych gminy Rybczewice.

Literatura

- Bukowski A. 2008. Społeczne uwarunkowania rewitalizacji przestrzeni wielkomiejskich. Wyd. Uniwersytet Jagielloński, Kraków, p. 28.
- Ewidencja Zasobów Dziedzictwa Historyczno-Kulturowego Terenu LGD „Dolina Giełczwi”, 2012.
- Karwińska A. 2008. Gospodarka przestrzenna. Uwarunkowania społeczno-kulturowe. PWN, Warszawa, p. 280.
- Małachowicz E. 1988. Ochrona środowiska kulturowego, tom I. PWN, Warszawa, p. 379.
- Noworól A. (red.) 2010. Obszarowe ujęcie rewitalizacji w Polsce. Wyd. Uniwersytet Jagielloński, Kraków, p. 123.
- Pazder D. 2010. Zintegrowany system przestrzeni kulturowych i kulturowa oferta inwestycyjna – autorskie narzędzie służące realizacji idei miasta zwarteo. Czasopismo Techniczne. Architektura 107, z. 6-A1, p. 213-220.
- Program ochrony środowiska dla gminy Rybczewice na lata 2010-2013, Rybczewice 2010
- Raport z wykonania wstępnej oceny ryzyka powodziowego 2011. KZGW, 2011
- Rejestr zabytków nieruchomych województwa lubelskiego. WKZ, Lublin, 2012
- Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego Rybczewic 2004, Biuro Projektów Urbanistyki i Architektury EM Sp. z o.o. w Lublinie, Lublin 2004, p. 125.
- Świetlicki L. 1999. Dwory nad Giełczwią. Wyd. Norbertinum, Lublin, p. 136.
- Świetlicki L. 2008. Historie, biogramy, legendy i notki znad Giełczwi, Radomirki, Sierotki. Wyd. Starostwo Powiatowe w Świdniku, Świdnik, p. 312.
- Wykaz zabytków wpisanych do Rejestru Zabytków Nieruchomych Województwa Lubelskiego według stanu na dzień 31 grudnia 2012 r. WKZ, Lublin, 2013
- <http://fundacjaasgard.org> (data dostępu 02.07.2014)
- <http://www.rybczewice.pl/> (data dostępu 02.07.2014)